

46898

Družba
sv. Cirila in Metoda
kaj je to?

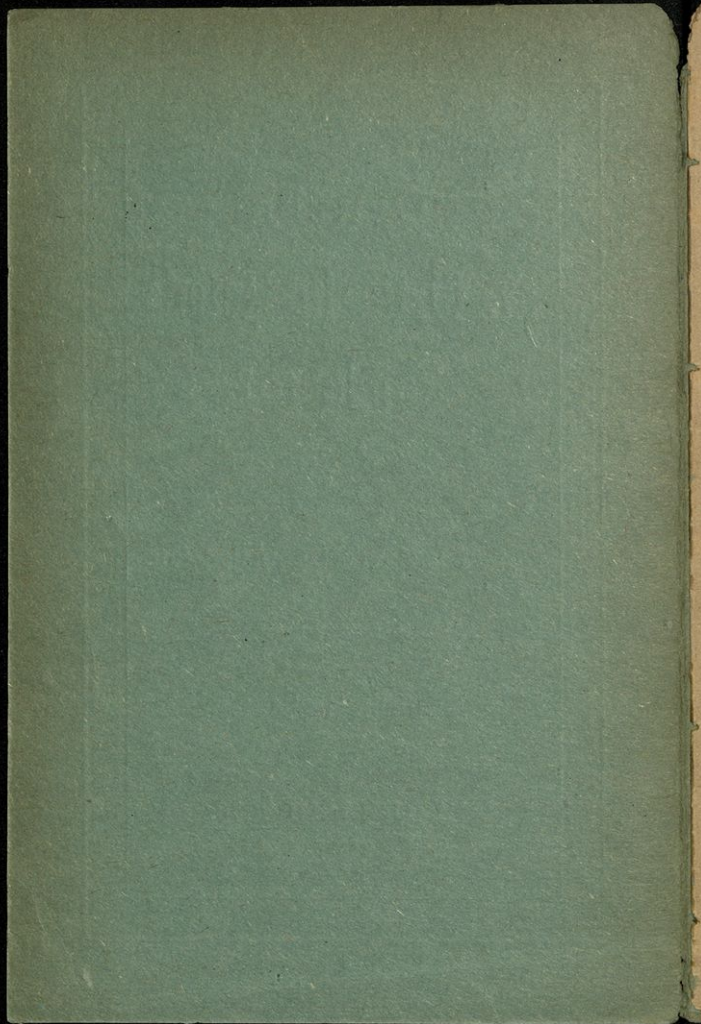
V poduk slovenskemu ljudstvu.

Izdalo in založilo vodstvo.

V LJUBLJANI 1886.

Tisk „Katoliške Tiskarne“.

Družba sv. Cirila in Metoda — kaj je to?

V poduk slovenskemu ljudstvu.

I. Zakaj smo ustanovili družbo sv. Cirila in Metoda?

Leta 1880 je prišlo iz Rima pismo, kakoršnega že celih 1000 let nismo dobili od tam. V tem pismu nas opominja poglavar sv. katoliške cerkve Leon XIII., naj nikar ne pozabljamo največjih dobrotnikov svojih sv. Cirila in Metoda, onih dveh izvoljencev božjih, ki sta naše dede pripeljala k spoznanju resnice. Glas sv. očeta je našel radosten odmev povsod, kodar koli stanuje slovenski rod. „Sv. Ciril in Metod, prosita za nas!“ klicalo je naše ljudstvo po slovenskih cerkvah zlasti l. 1885, ko je 6. dan aprila minulo ravno 1000 let, odkar se je preselil v večnost sv. Metod. Tedaj smo se živo spominjali težavnih bojev, ki sta jih imela sv. brata za vpeljavo sv. evangelija in sloven-

skega jezika. Spominjali smo se, kako lepo sta dokazala v Rimu pred papežem čisto, nepopačeno vero ter naši prelepi materni besedi pridobila pravico, da se smé opravljati v nji služba božja. Ta prednost slovenskega jezika je pa hudo pekla tedanje Nemce. Preganjali, zapirali, obrekovali so častitljivega apostola Metoda; po ječah vlačili, mučili in izganjali so učence njegove. Po nevednosti in presodkih so celó trdili, da Sloven pomeni sužnjega človeka, ter so skušali, kolikor mogoče, zatreti slovenski jezik in Slovence prenarediti v Nemce.

Žali Bog, da se jim je to po mnogih krajih posrečilo. Pred 1000 leti namreč je imel naš rod trikrat toliko sveta v lasti, kakor ga ima zdaj. Takrat so stanovali Slovenci od jadranskega morja t. j. od Trsta in Istre pa tje do Donove in visoko gori v Tirole. Najiminitnejša slovenska dežela je bila Koroška. Tam so še pred 600 leti tako čislali naš jezik, da so prisegali v njem koroški vojvode, ko so zasedali prestol na Gospešvetskem polji. Dandanes pa se ravno na Koroškem najhujše godi našemu jeziku. Vasi, ki so bile pred 50 leti čisto slovenske, so zdaj že nemške. Zasleypljenci, ki zatajujejo slovensko mater, zametavajo večjidel tudi katoliško vero. Šole so vse nemške. Otroci slovenskih staršev morajo hoditi vanje po 8 let in ko jih zapusté, ne znajo niti nemški niti slovenski. Ne znajo brati katekizma, ne mašnih bukev, ne knjig družbe sv. Mohorja.

Ne veliko boljše je na Štajarskem. Posebno odpadniki našega rodu po teh dveh deželah kar div-

jajo zoper vse, kar je slovenskega. Najrajši bi, da bi se Slovenci po Koroškem in po Štajarskem čez noč spremenili v Nemce ter ž njimi vred psovali staro, od očetov podedovano katoliško vero in častitljivi slovenski jezik.

Slabo se nam godi tudi na južni meji. Po Istri, po Trstu in po Goriškem rujejo zoper nas Lahi in Lahoni (t. j. rojeni Slovenci, ki pa so prestopili k Lahom in zaničujejo slovensko materno besedo). Oni nam povsod usiljujejo svoj laški jezik. Na vso moč jih jezi, da je toliko naših ljudij na Primorskem. Veliko je takih med njimi, ki bi radi Trst, Istro, Goriško in celó Kranjsko izdali pod oblast laškega kralja. Njim je Garibaldi največji junak; najsrečnejša država, prava obljubljená dežela pa laško kraljestvo, ki je že toliko vojská prizadejalo našemu cesarstvu. Da Lahi niso prijazni naši sv. katoliški cerkvi, razvidite lahko iz tega, kako grdo ravnaajo s sv. očetom v Rimu.

Taki so naši nasprotniki! Ali ne poznate jih še do dobrega. Zadnji čas so se lotili najdražjega, kar imamo — slovenske mladine. Oni vedó, da otroci slovenskih delavcev ne morejo biti po dnevi pri stariših, ker ti se morajo z delom ukvarjati, zato so jeli napravljati otroške vrtove in zabavišča t. j. take naprave, kjer so taki zapuščeni otroci čez dan hranjeni pa tudi podučevani, da se okoli ne potepajo in da ne delajo nadloge starišem. Ko malo odrastejo, zvbijo jih v svoje šole, kupujejo jim bukve, obleko, obutev, dajejo jim hrano.

Po tem takem so to veliki dobrotniki slovenskih otrôk — porečete. Potrpite malo! Ni vse zlato, kar se sveti. Vsi ti darovi so goljufivi. To je nastavljena past. Vanjo lové ubogo slovensko mladino. V takih nemških in laških otročjih vrtovih in šolah rujejo ti navidezni dobrotniki in prijatelji slovenskim otrokom iz srea ljubezen do vsega, kar je dobrega domačega; zadušé jim kalí sv. vere, katere je zasejala skrbna slovenska mati v otroško dušo; privajajo jih na to, da se začnó sramovati milega maternega jezika ter ga celó zaničevati in sovražiti. Naši sovražniki so ustanovili cela društva — pravijo jim: šulferajni — katera vodi geslo: Potujčimo Slovincem otroke! Ukrádimo slovenski deci iz srea ljubezen do sv. vere in do slovenskega jezika, potem se mora zgruditi ta trdovratni slovenski narod v grob!

Učimo se od sovražnikov! — rekli so lani nekateri slovenski možje. Ne polagajmo rôk križem! Ustanovimo si tudi mi družbo, ki bo izpodbijala pogubne naklepe poprej imenovanih nemških in laških društev ter si na vso moč prizadevala, da se ohrani našim otrokom prava Kristova vera in stari, častitljivi slovenski jezik. Novo družbo so krstili na ime sv. Cirila in Metoda, rekoč:

Slovinci! za kar sta sv. apostola naša delala in trpela, za to delajmo, zato živimo in se poganjajmo tudi mi. Za Boga in za blagor slovenskega naroda

sta gorela sv. Ciril in Metod. Za Boga in za jezik slovenski sta vnela mladino. Nji sta ustanovila slovenske šole. Ona sta prvoučitelja slovenska. Isti prelepi namen, kakoršnega sta pred 1000 leti imela sv. apostola, spolnui dandanes družba sv. Cirila in Metoda. Ona naj varuje slovensko mladino, da zvesta ostane Bogu in jeziku slovenskemu!

2. Kaj namerja tedaj družba sv. Cirila in Metoda?

Namen naši družbi je, na vso moč skrbeti za to, da ne izgine izmed naše mladine sv. vera in materni slovenski jezik. Družba sv. Cirila in Metoda bo odvrčala torej otroke slovenskih starišev od takih otroških vrtov in od takih šol, kjer se ne spoštuje katoliška vera in slovenski jezik. Odvrčala jih bo s tem, da jim bo pomagala z obleko, s hrano, z bukvami in z drugimi darovi. Če jo bomo dovolj podpirali z denarji, napravljala bo sama poštene otroške vrtove po takih krajih, kjer so otroci ubožnih starišev najbolj v nevarnosti, da se ne potujčijo. Vzdrževala bo slovenske šole, kjer se bodo naši otroci tako zrejali, da bodo lahko kdaj dobri kristijani in vneti Slovenci. Mar ni to prelep namen? Mar ni družba sv. Cirila in Metoda zares apostolska družba?

3. Kakšen razloček je med bratovščino sv. Cirila in Metoda pa med družbo sv. Cirila in Metoda?

Prva koristi z molitvijo, druga pa z dobrimi deli.

Bratovščino sv. Cirila in Metoda je ustanovil nepozabljivi knezoškof Anton Martin Slomšek. Bolelo je tega preblagega rodoljuba, da je toliko Slovanov odcepljenih od rimskega papeža. Molitev, kipeča iz tisoč in tisoč slovenskih src, naj izprosi pri Bogu, da se povrnejo naši slovanski bratje v naročje edinozveličavne cerkve. To je namen bratovščini. Vsak brat, vsaka sestra izmoli vsak dan en očenaš in eno češčenasmarijo za ločene slovanske brate s pristavkom: „Sv. brata Ciril in Metod, prosita za nas!“ Sv. oče Pij IX. je potrdil to bratovščino 12. majnika 1852 ter jo obdaril z mnogimi odpustki. Sedež ji je pri sv. Jožefu v Celji.

Jaz sem že davno zapisan v bratovščino sv. Cirila in Metoda — porečeš — čemu bi še pristopal v družbo sv. Cirila in Metoda?

Prav je, da si se upisal v bratovščino sv. Cirila in Metoda; le goreče moli, da bomo Slovani prej zedinjeni v veri. Ali molitev sama še ne zadostuje. V dejanji pokaži, da tvoja vera, tvoja ljubezen do zapuščenih bratov ni mrtva. Vedi, da „kdor za svoje domače ne skrbi, zatajil je vero in je hujši od nevernika.“ Zato pristopi tudi k družbi

sv. Cirila in Metoda; podpiraj jo z denarji, z milimi darovi, da ji bo moči braniti najzlahtnejši svetinji naši: vero in jezik slovenski.

Vsak Slovenec bi moral biti ud obeh društev.

4. Kdo smé pristopiti v družbo sv. Cirila in Metoda?

Vsakdo, komur ni omrznilo srce za Boga in za tlačeno slovensko ljudstvo, bodi-si star ali mlad, moški ali ženska, vsak more biti ud družbe sv. Cirila in Metoda. Prizadevati si mora, da pridobi še druge, nove ude. Čem več udov, tem bolj se bo razcvetela družba, tem lože bo dosegala svoj namen. Tu je opomniti, da se smejo upisavati v družbo sv. Cirila in Metoda cele občine, cela društva n. pr. posojilnice, čitalnice, zadruga itd.

5. Po čem je treba plačevati družbi?

Vsak ud plačuje po svojem premoženji. Kdor more, daje po več; kdor pa ne, pa kolikor mu je moči. Sprejme se vsak, bodi-si še tako majhen dar. Po tem takem razločujemo več vrst udov družbe sv. Cirila in Metoda.

Bogatini plačajo enkrat za vselej najmanj po 100 gld. Takim pravimo: pokrovitelji.

V drugi vrsti so ustanovniki t. j. taki udje, ki odštejejo družbi enkrat za vselej najmanj po 10 gld.

Letniki plačujejo najmanj po 1 gld. na leto.

Oj! — porečeš — to je preveč zame, po toliko ne morem dajati.

Prijatelj! če ne moreš dajati po goldinarji na leto, plačuj saj nekatere desetice — najmanj po 10 kr. in postal boš podpornik družbe sv. Cirila in Metoda. Posebno priporočamo starišem, naj zapisujejo v to vrsto svoje otroke, da bodo tudi oni deležni dobrega dela.

Ne stiskajmo denarja, videč, da je v nevarnosti drobna deca naša. K radodarnosti naj nas nagiba beseda Zveličarjeva: „Kar ste storili najmanjšemu izmed mojih bratov, to ste meni storili!“

6. Kako se ustanavljajo podružnice?

Družba sv. Cirila in Metoda je sestavljena iz več podružnic, ki so raztresene po vsem Slovenskem t. j. po Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem. Vsak član družbe sv. Cirila in Metoda mora biti ud kake podružnice.

Podružnica se lahko napravi v vsakem kraju, kjer se oglasi dvajset (vsaj letnih) udov (§ 4 družbenih pravil).

Družbeno vodstvo ali njegov pooblaščenec skliče te ude na ustanovni podružnični zbor.

Tak zbor je vsaj 24 ur*) pred naznaniti politični gosposki t. j. v mestih, kjer je c. k. policijska

*) Pri oddaljenem sedežu dotične gosposke na deželi boljše še prej.

direkcija (n. pr. v Trstu, ali v Gradcu) — tej; v drugih mestih, ki imajo svoj statut, njih magistratu, povsod drugod pa c. k. okr. glavarstvu. To naznanilo je brez koleka. Ako ni vladnega komisarja, zborovati se smé brez njega.

Na ustanovnem podružničnem zboru izvoli se začasno načelništvo t. j. prvomestnik, njegov namestnik, zapisnikar in blagajnik, ter ako je treba, vsakemu teh dveh po jeden namestnik. Potem se vsprejmejo in potrdijo podružnična pravila po načrtu. Tako je podružnica ustanovljena, ter se nje ustanovitev s prošnjo naznani c. k. ministerstvu za notranje reči ali naravnost, ali posredno skozi c. k. namestništvo (c. k. deželno vlado) dotične dežele.

Vis. c. k. ministerstvo želi, da bi se te prošnje posredno (skozi namestništvo ali dež. vlado) vlagale, ter, da bi se v njih podružnični kraji in njih c. k. okr. glavarstva tudi po nemško zaznamovali.

To prošnjo vloži ali pooblaščenec družbenega vodstva ali pa vsled zaprosa začasnega načelništva družbeno vodstvo.

Prošnji do ministerstva, ki ima kolek 50 kr., priložé se podružnična in pravila glavne družbe, vsaktera v petih primerkih, ter se dene na vsak kolek 15 kr. Koleki se kar nepopisani prilepijo na čelo listinam.

Če pooblaščenec vloži prošnjo, mora pridejati tudi svoje nanj se glaseče pooblastilo, ki ima kolek 50 kr.; ako družbeno vodstvo prosi, pa priloži zapros podružničnega načelništva s kolekom 15 kr.

Če se pa hoče, da ministerstvo pravni obstanek kake podružnice izrecno potrdi (§ 9 društvenega zakona od 15. nov. 1866), mora se te potrditve v prošnji posebej prositi in na jeden primerek podružničnih pravil dejati kolek 1 gld.

Naj se torej vsak, ki hoče tako prošnjo kot pooblaščenec vložiti, obrne pred do družbenega vodstva, da mu pošlje pravilno pooblastilo. Ako je pa želja, da se podružnična ustanovitev c. k. ministerstvu naznani po družbenem vodstvu, naj začasno načelništvo temu izreče to željo v dopisu, ki ga podpišeta vsaj začasni prvomestnik in tajnik in mu priložita vsprejeta pravila v petih primerkih.

Ako ministerstvo v štirih tednih po vložnem naznanilu podružnice ne prepové, ali, ako ono pred odgovori, da je ne zabranjuje (§ 7 društvenega zakona od 15. nov. 1866), smé podružnica začeti svoje delovanje in to najpred s tem, da začasno načelništvo skliče podružnični zbor, na katerem se potrdi začasno ali izvoli novo stalno načelništvo.

Tako je podružnična ustanovitev dogotovljena.

Zdaj je še treba podružnične načelnike v treh dneh potem, ko so za trdno postavljeni, kakor tudi vsak podružnični zbor najmanj 24 ur pred (ali zbog oddaljenosti še pred) naznaniti ravno tisti politični gosposki, kakor je zgoraj rečeno za podružnični ustanovni zbor. Tako naznanilo je brez koleka. Paziti je pa, da se to naznanilo ne opusti, ker so drugače zavoljo tega lahko velike sitnosti. Potem se stanje podružnice, ko je po ministerstvu dovoljena,

oziroma ne zabranjena, precej naznani družbenemu vodstvu po priposlanih tiskanicah, da jo dene v svoj izkaz. Zdaj podružnična načelništva pravilno občujejo z „vodstvom družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“ ter mu svetujejo, kar za svoj okraj ali v prospeh slovenskega šolstva sploh potrebno spoznajo.

7. Kdo vodi družbo sv. Cirila in Metoda?

Zastopniki vseh podružnic zbirajo se vsako leto enkrat na veliko skupščino cele družbe. Takrat volijo glavni odbor t. j. 12 gospodov; ti naj vladajo in vodijo vso družbo. Zato se jim pravi: „vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda“; temu se pošiljajo tudi vsa pisma, družbo naravnost zadevajoča. Na čelu jim je prvomestnik. Vsaj polovica teh gospodov mora stanovati v Ljubljani. Poglavitno mesto vsega slovenskega naroda — Ljubljana je toraj sedež družbe sv. Cirila in Metoda. Na veliki skupščini volijo zastopniki tudi pet nadzornikov, ki skrbé zato, da se denar po nepotrebnem ne zapravlja ter večkrat pregledujejo družbeno blagajnico, in pet razsodnikov, ki naj razsojajo, kadar bi se vneli kaki prepiri v družbi.

Velika skupščina je imeniten dogodek za vso družbo. Shaja se lahko vsako leto drugod, da se tako po večjih krajih ljudje vnemajo za družbo. Na tej skupščini daje družbeno vodstvo račun o svojem delovanji, naznanja, kam so se obrnili družbeni denarji, kje in kako se je podpirala slovenska mladina.

Tedaj pa izrekajo tudi zastopniki posameznih podružnic svoje želje ter z živo besedo odkrivajo nevarnosti, ki preté v njihovem kraji našim slovenskim svetinjam.

Prva velika skupščina se je sešla 5. julija 1886 o godu sv. apostolov Cirila in Metoda v Ljubljani. Zastopniki raznih podružnic so bili najprej pri slovesni sv. maši v kapeli sv. Cirila in Metoda; daroval jo je med obilno asistenco prečast. g. Toma Zupan. Potem so imeli v čitalnici zbor, pri katerem so se vrstili navdušeni govori. Pri volitvah so bili izvoljeni: za prvomestnika ali poglavarja vse družbe preč. duhovni gospod prof. Toma Zupan, vodja v Alojzijevišči in škofov konzistorijalni svetovalec, za odbornike p. n. gg.: Gregor Einspieler, mestni kapelan v Celovci; dr. vitez Bleiweis pl. Trsteniški, primarij in deželni poslanec itd.; Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije“, mestni odbornik; Matej Močnik, mestni učitelj v. p.; Ivan Murnik, cesarski svètnik, deželni poslanec itd.; Luka Svetec, c. k. notar, deželni poslanec itd.; dr. Ivan Tavčar, advokat, mestni odbornik; dr. Josip Vošnjak, deželni poslanec itd.; Josip Žičkar, mestni vikar v Celji; Ant. Žlogar, mestni kapelan in katehet in Andr. Žumer, c. k. okrajni šolski nadzornik. Za nadzornike so bili izbrani p. n. gospodje: dr. Janez Kulavie, stolni kanonik; Ant. Knez, veletržec; dr. Papež, advokat; Franc Ravnikar, veleposestnik, mestni odbornik; Janez Zagorjan, mestni kapelan; za razsod-

nike pa p. n. gg.: dr. Čebašek, prêlat; dr. Alfonz Mošé, advokat, mestni odbornik; dr. Munda, advokat; Lud. Ravnikar, c. k. dež. sodnije svetovalec, mestni odbornik; dr. Jernej Zupanec, c. kr. notar, predsednik notarske zbornice.

8. Ali imajo tudi podrugod enake družbe?

Nemci in Lahí segajo tudi drugim narodom v pravico. Zlasti nekateri Nemci so te misli, da so sami oni zato na svetu, da bi gospodarili, vsi drugi pa da smo zato rojeni, da se jim klanjamo. Kakor nas Slovence, prav tako pritiskajo od vseh strani naše brate Čehé. Na vse kriplje jim ponujajo svoj nemški jezik. Toda Čehi pravijo: „Ne udajmo se!“ Možati so, jekleni so. Trdo se postavljajo Nemcem po robu, češ, mi nočemo vašega jezika; mi hočemo pri tem ostati, kar so nas naučile naše matere; mi nočemo, da bi naši otroci Nemci postali. Proti pogubnemu delovanju nemškega „šulferajna“ so si ustanovili posebno družbo, kateri pravijo „šolska Mática“. Ona je prava mati češkim otrokom. Zá-nje je oskrbela že brez števila otroških vrtov in šol. Na dveh krajih jim je založila celó latinske šole. V prvih štirih letih svojega delovanja je potrosila za češke šole 316.000 gld. Od kod pa dobiva „šolska Matica“ toliko denarja? V naročje ji ga usipa češko ljudstvo, ki neskončno ljubi svoj materni jezik. Češki delavec si rajši pritrguje od vsakdanjega kruha, kakor da bi tujcem izdajal svojo deco. Češki grajščaki in bo-

gatini darujejo Matici po tisočakah. Kjer koli so Čehi v kaki tovarišiji, gotovo vstane kdo izmed njih in pobira darove za „šolsko Matico“. Ti družbi v prid napravljajo vsako leto krasne veselice — dohodke od njih dobiva Matica. Društva, posojilnice, zavarovalnice ji odstopijo po več stotin vsakoletnega dobička. — Slovenci! posnemajmo Čeha; kakor oni „šolsko Matico“, podpirajmo mi družbo sv. Cirila in Metoda!

V škodo hodijo Hrvatom v Istri Lahi. Naši bratje Hrvatje pa ne držé rok križem. Osnovali so si „bratovščino hrvaških ljudij“, ktera lepo skrbi za to, da se hrvaška mladina ne odtuji svojemu narodu ter ne zagazi v Lahone.

Da, tudi med Nemci so se našli poštenjaki, ki so izprevideli, da je najbolje držati se zlate resnice: „Vsakemu svoje!“ Spoznali so, kako škodljiv je „šulferajn“ katoliški veri. Zoper njega so tedaj postavili na noge „katoliško šolsko družbo“, kateri je namen, pospeševati časno in večno srečo mladine; zato pa hoče ustanavljati katoliške šole in razširjati krščanske resnice v šoli in v družini. Ta družba ima malodane enaka pravila, kakor naša družba sv. Cirila in Metoda. Na čelu „katoliški šolski družbi“ stojita kardinal Dunajski in škof Šent-Pöltenski.

* * *

Glejte, koliko storé ljudje po svetu za svojo mladino, da se jim ne izpridi in ne zajde na napačna pota. Sv. oče Leon XIII. sam večkrat opominja v svojih pismih in nagovorih, naj podpiramo dobre,

krščanske šole. Poslušajmo glas dobrega pastirja; podpirajmo dobro domačo stvar — podpirajmo družbo sv. Cirila in Metoda!

Saj se ona bojuje za našo sv. vero, za naš jezik! Ona nadaljuje delo sv. apostolov naših. Ona skrbi, da ne umolkne naš jezik slovenski, ker je tudi njega poklicala Previdnost božja v hvalo svojo. „Vsi jeziki hvalite Gospoda!“ Deca naša naj slavi Trojedinega v slovenskem jeziku! „Iz ust otrôk in dojencev si si napravil hvalo, da odpraviš sovražnika.“ Na delo torej v ime božje in v ime slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda!

Bog in Slovenci!

